

РОЗДІЛ 4 ТЮРКСЬКІ МОВИ

УДК 811.512.161'06'367.6

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.22>

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕМПОРАЛЬНОЇ СЕМАНТИКИ КОНСТРУКЦІЯМИ З ПІСЛЯЙМЕННИКАМИ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

PECULIARITIES OF IMPLEMENTATION OF TEMPORAL SEMANTICS BY CONSTRUCTIONS WITH POSTPOSITIONS IN TURKISH LANGUAGE

Спотар-Аяр А.Ю.,

*orcid.org/0000-0002-2861-6339**асистент кафедри тюркології**Інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Лисенко С.Г.,

*orcid.org/0000-0002-2975-9139**студентка II курсу магістратури**Інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті визначено поняття та особливості функціонально-семантичного поля темпоральності, проаналізовано попередні дослідження з теми функціонально-семантичних полів та темпоральності зокрема. Вираження темпоральності післяйменниками знаходиться на периферії функціонально-семантичного поля. Післяйменники розглянуто як частину парадигми засобів реалізації темпоральної семантики.

Щодо класифікації післяйменників у дослідженнях турецької мови виявлено лакуни, тому вибір теми є досить актуальним. Запропонована вибірка післяйменників виконана відповідно до методів функціональної граматики, що являє собою новітній підхід до розподілу післяйменників, а вибір такої методології є більш вмотивованим для наукових цілей. Пропоноване дослідження визначає специфіку реалізації семантичної категорії темпоральності конструкціями з післяйменниками в турецькій мові. Визначено, що в сучасній турецькій мові функціонує низка післяйменників, які реалізують темпоральну семантику, при цьому частотність їхнього функціонування є різною, крім того, важливим є те, що певні післяйменники реалізують значення безпосередньо, деякі з них – у відповідних граматичних структурах і контекстах. Здійснене дослідження є вагомим для визначення значущості вираження функціонально-семантичного поля темпоральності в турецькій мові не традиційними афіксами дієслова та лексемами, що містять темпоральну семантику, а за допомогою післяйменників, які також мають семантичну складову частину.

Здійснене дослідження також містить аналіз розвитку теорії граматикизації, а процес граматикизації зазначено на прикладах післяйменників функціонально-семантичного поля темпоральності турецької мови. Процес граматикизації зумовлює подальше дослідження визначених лексем та розгляд сучасного статусу післяйменника у турецькій мові.

Ключові слова: функціонально-семантичне поле, післяйменник, темпоральність, функціональна граматика, граматикизація, граматична конструкція.

The article defines the concept and main features of the functional-semantic field of temporality, analyzes previous research on the topic of functional-semantic fields and temporality in particular. The realisation of temporality bonds by postpositions is located on the periphery of the functional-semantic field. The postpositions in the article are considered to be a part of the paradigm of means of realization of temporal semantics.

The gaps regarding the classification of postpositions in the studies of the Turkish language were revealed. Thus, the choice of the topic is quite relevant. The proposed selection of postpositions is performed in accordance with the methods of functional grammar, which is the latest approach to the distribution of postpositions, and the choice of such a methodology is more applicable for scientific purposes. The proposed article determines the specifics of the implementation of the semantic category of temporality by the constructions with postpositions in Turkish language. It is determined that there are a number of postpositions in modern Turkish language that implement temporal semantics, and the frequency of their operation is differs. Moreover, it is important that certain postpositions implement meanings directly and some of them in definite grammatical structures and contexts.

The study is important to determine the significance of the expression of the functional-semantic field of temporality in Turkish not by traditional verb affixes and words containing temporal semantics, but by postpositions, which also have a semantic component.

Moreover, the study contains an analysis of the development of the theory of grammaticalization, and the process of grammaticalization is indicated on the examples of the postpositions of the functional-semantic field of temporality of Turkish language. The process of grammaticalization leads to further study of certain words and consideration of the current status of the postposition in the field of Turkish language.

Key words: functional-semantic field, postposition, temporality, functional grammar, grammaticalization, grammatical construction.

Постановка проблеми. Функціонально-семантичне поле темпоральності є моноцентричним, центром якого є семантична категорія темпоральності, вивчена на достатньому рівні. Теоретичним підґрунтям цього дослідження виступають концепція функціональної граматики та теорія граматикизації. У сучасності постає питання інвентаризації та поглибленого аналізу конструкцій, які реалізують темпоральну семантику, в турецькій мові, встановлення їхнього стилістичного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія темпоральності та функціонально-семантичне поле темпоральності розглянуті в наукових дослідженнях неодноразово. Дослідженням цього питання на матеріалі різних мов займалися О. Бондарко, В. Барчук, Д. Г'юм, Г. Рейхенбах, З. Вендлер та інші. У тюркології важливий внесок зробив дослідник Л. Йохансон, який запропонував аналізувати темпоральність і аспекціальність у тюркських мовах як окрему надкатегорію, яку назвав *aspectotempora* [1]. Серед турецьких лінгвістів-дослідників питаннями морфологічного часу та темпоральності займалися Л. Карахан, З. Коркмаз, С. Аслан Демір, К. Устюнова, Х. Айдин. У сучасній українській тюркології вивченням питання часу та часової локалізованості займався видатний учений С. Сорокін, який зробив ґрунтовний аналіз способів вираження семантики темпоральності.

Об'єктом дослідження в більшості праць виступили способи реалізації темпоральності дієсловом, дослідженню конструкцій із післяйменниками натомість не було приділено гідної уваги.

Постановка завдання. Реалізація завдання дослідження полягає у визначенні специфіки будови конструкцій із післяйменниками та вивченні структурних та семантичних характеристик засобів реалізації категорії темпоральності, встановленні їхнього місця у структурі функціонально-семантичного поля. У пропонованому дослідженні конструкції з післяйменниками розглядаються в діахронічній площині з метою визначення етапів їх формування.

Об'єктом дослідження виступає функціонально-семантичне поле темпоральності в турецькій мові.

Предмет дослідження – сукупність темпоральних значень, реалізованих конструкціями з післяйменниками.

У процесі дослідження використано комплекс методологію, головними *методами* виступили метод семантичного аналізу, метод функціонально-семантичного аналізу мовних одиниць, метод інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Дослідження функціонально-семантичного поля як розділу функціональної граматики спрямоване на описання функцій будови мови (синтаксичних конструкцій, граматичних форм, лексики) в їхній взаємодії з парадигматичним або мовленнєвим середовищем. Аспектуальність разом із часовою локалізованістю, темпоральністю та таксисом утворюють той комплекс семантичних категорій, які являють собою різні сторони одного поняття часу [2, с. 16–20].

У пропонованому дослідженні ми спираємося на твердження про поєднання категоріального поняття та способу його вираження. За О. Бондарком, категорія темпоральності відображає мовну інтерпретацію сприйняття людиною часу позначуваних ситуацій щодо моменту мовлення або іншої вихідної точки. Основне членування в цій семантичній сфері полягає у визначенні трьох моментів: «одночасність (теперішнє) – передування (минуле) – прийдешність (майбутнє)» щодо моменту мовлення [3, с. 14].

Більшість науковців дотримується думки, що ядерною категорією темпоральної семантики є морфологічний час: «Дієслівний час – граматичний центр, морфологічне ядро темпоральності» [3, с. 15]. В основній ідеї часу закладено розуміння змінності, яке виявляє динаміку сприйняття; цю зміну і динаміку в граматиці уособлює дієслово, яке виражає зміну як дію [4, с. 67].

Конструкції з післяйменниками знаходяться на периферії ФСП темпоральності, зокрема, таке твердження висловлює К. Устюнова [5]. Варто зазначити, що представники турецьких мовознавчих шкіл не виділяють окремо категорію темпоральності, ототожнюючи її з поняттям морфологічного «часу», така ж тенденція прослідковувалась у лінгвістичних працях науковців східнослов'янської школи до 1970-х років (запропонував Бондарко у 1967).

Морфологічно дієслово реалізує темпоральну семантику генералізовно, натомість конструкції з післяйменниками надають більш чітку часову локалізацію ситуації, реалізують таксисну семантику. За своїм походженням післяйменники здебільшого є похідними від іменників, тобто сучасний їхній вигляд є своєрідною кінцевою формою, що не здатна морфологічно змінюватися, а також їхня семантична складова частина проявляється лише у поєднанні з іншим словом [6].

У сучасних лінгвістичних студіях дослідження діахронічних змін відбувається з позиції теорії граматикизації, яка бере свій початок у 1970-х роках. До основних праць, присвячених етапам розвитку мови з позиції зазначеної теорії, належать «Роздуми про граматикизацію» К. Лемана, а також праці Б. Хайне, М. Рей. З 1990-х років американські лінгвісти П. Хоппер та Е. Траугот звернули увагу на процес граматикизації на основі лексикалізації, а також семантики та прагматики відповідно [7, с. 13]. Пізніше це питання зацікавило більше лінгвістів, тому чисельність робіт на тему значно зросла.

Можемо зазначити, що в межах теорії граматикизації суміжно існують різні наукові погляди на процес. Граматикизація за своєю суттю є семантичним, структурним та функціональним процесом. Післяйменник, який походить здебільшого від іменника чи дієслова, на ранніх етапах розвитку мови функціонує як самостійна мовна одиниця. У подальшому під час еволюційних процесів лексема перетворюється із самостійної на залежну, в деяких випадках на афікс або клітику.

Конструкції з післяйменниками в турецькій мові, які по своїй суті неоднорідні та є синтаксичними одиницями, які мають низку структурних, семантичних та функціональних особливостей, можна поділити на дві семантичні категорії: 1) ті, які реалізують темпоральне значення безпосередньо; 2) ті, які реалізують семантику часу в певному конкретному контексті. Конструкції з післяйменниками у структурі ФСП темпоральності в турецькій мові належать до дальньої периферії поля.

До першої категорії належать такі післяйменники, як *önce*, *sonra*, семантика яких безпосередньо пов'язана з такою лінгвістичною характеристикою лінгвістичного часу, як тривалість із векторною спрямованістю. Отже, значення післяйменників пов'язане із часовим проміжком, вектор якого спрямований назад (*önce*), уперед (*sonra*), щодо орієнтаційної точки (*orientation point*) у часі.

Післяйменник *önce* (*раніше, до цього моменту*).

Післяйменник '*önce*' широко функціонує в сучасній турецькій мові. Варто зазначити, що в османській існував синонімічний післяйменник '*aşnu*', натомість у давньоуйгурському періоді розвитку турецької мови лексема функціонувала у вигляді '*öyre*' [8].

Видатний науковець А. Кононов ототожнює післяйменники '*önce*' та '*beri*' у функціональному та семантичному аспектах [9, с. 197]. Післяйменник '*önce*' функціонує із висхідним відмінком.

Б. Хюнерлі виділяє такі конструкції із цим післяйменником, які реалізують семантику темпоральності:

1. *-madan önce, -mezden önce, -masından önce* [10].

За А. Акчаташем, такі форми реалізують семантику тривалості попередньої звички, першочергово на часовому проміжку закінчена тривалість. Г. Гюльсевін досліджував ці конструкції у статті, присвяченій дієприслівниковим структурам [11, с. 139].

За своєю структурою конструкція складається з віддієслівного імені та післяйменника, тому її семантика формується з двох основних аспектів: значення дії у чистому вигляді як констатація факту та локативної функції післяйменника з семантикою «до, перед тим як»: *Bu adımlara geçmeden önce zorunlu eğitim, temel ve ilköğretim kavramlarının açıklanması tarihsel sürecin daha iyi anlaşılması açısından yerinde olacaktır* [12]. – *Перш ніж переходити до цих кроків, було б доцільно пояснити поняття обов'язкової освіти, базової та початкової освіти, щоб краще зрозуміти історичний процес.*

2. *-ışından önce* [10, с. 833]. Така конструкція характеризується семантикою нефіксованої часової орієнтації, суть якої полягає у виконанні однієї дії до моменту реалізації дії, описаної конструкцією: *Anadolu topraklarında tasavvuf faaliyetlerinin temeli Osmanlılar'ın kuruluşundan önce Anadolu'ya gelen göçler sırasında atılmıştır* [13]. – *Основи суфізму на анатолійських землях були закладені під час переселення в Анатолію ще до встановлення імперії османів.*

Конструкції з післяйменником *önce* реалізують граничність виконання основної дії, описаної предикативом, при цьому вона може бути реалізована в минулому, в момент мовлення або мати футуральну перспективу.

Післяйменника *sonra* походить від турецького слова '*soñ*' із суфіксом + rA. Слово '*soñ*' зустрічається в уйгурській мові, що сягає періоду до 1000 року [14].

А. Акташ здійснив всебічне дослідження синтаксису структури – *diktan sonra*. Із позиції історичного розвитку зазначаємо, що післяйменник вживався в давній турецькій мові дуже рідко. Менше вживання прослідковуємо у харезмській, кипчацькій, чагатайській мовах, а західна турецька широко використовує післяйменник 'sonra'. У дослідженні Л. Карахан піддає сумніву приналежність лексеми 'sonra' до категорії післяйменників і стверджує, що в деяких контекстах вона виступає як прислівник [15]. Таким чином, можемо вважати, що на її прикладах відображається граматиалізація післяйменника 'sonra'.

За А. Кононовим, післяйменник 'sonra' має значення «після» [9, с. 197]. Б. Хюнерлі фіксує такі конструкції з післяйменником 'sonra' які утворюють дієприслівники, що пов'язуються з предикатом головного речення, виконуючи функцію позначення послідовності на часовому проміжку: *-mişdin son/sonra, -diktan sonra, -diğından sonra, -makdan soñ/sonra, -maksından sonra, -madan sonra, -masından sonra, -ışından sonra, -ıştan sonra* [10]: *Bu karar, hiçbir hazırlık yapılmadan uygulanmaya konmuştur ve kısa bir süre sonra uygulamadan kaldırılmıştır* [12]. – *Це рішення було застосовано на практиці без будь-якої підготовки і дуже скоро було знято з реалізації.*

Pilot uygulaması yapıldıktan sonra ülke genelinde uygun kademelerde uygulanması gerekmektedir [12]. – *Після пілотного випробування його слід впровадити на відповідних рівнях по всій країні.*

Конструкція реалізує значення нефіксованої часової орієнтації, при цьому дія, реалізована основним предикативом, відбувається після дії, вираженої конструкцією.

Післяйменник 'evvel' є тотожним післяйменнику 'önce' відповідно до досліджень А. Кононова і перекладається як «раніше», «перш». Зазвичай керує висхідним відмінком, у керуванні називним відмінком змінює значення на «тому» [9, с. 197].

Із дослідження Б. Хюнерлі вибрано конструкції з післяйменником 'evvel', які утворюють дієприслівники, що пов'язуються з предикатом головного речення, виконуючи функцію позначення попередності на часовому проміжку: *-madan evvel, -mamişdan evvel, -mazdan evvel/owal/evvelce, -makdan evvel, -masından evvel*. Науковець зазначає, що вони є тотожними конструкції '-madan önce' [10].

Післяйменник арабського походження в арабській мові вживається у значенні «повернутися назад». Найперша письмова згадка цього післяйменника сягає періоду до 1300 років у книзі *Atebet-ül Hakayık* (сучасна назва '*Hakikatlerin*

Eşiği' – Поріг істини), яка була написана карахатсько-уйгурською мовою [14].

Приклад:

Apple'ın yıllar evvel Windows ile dalga geçen reklamı döndü [16]. – *Повернулася реклама Apple, яка багато років тому висміювала Windows.*

Dönmeden evvel yapılması gerekenler ve dönüşte teslim edilecek dokümanlar [17]. – *Документи, які потрібно зробити перед поверненням, та які надсилаються після повернення.*

Слід зазначити, що проаналізовані післяйменники реалізують не лише семантику граничності виконання дії, натомість чітко визначається послідовність їхньої реалізації.

До другої категорії належать післяйменники *beri, itibaren, üzere, gibi, kadar, ileri, karşı, doğru*

За А. Кононовим, післяйменник 'beri' позначає відправний пункт у часі, перекладається як «з», «від», і зазначено сумісне написання зі словом, що передує післяйменнику, що за нормами сучасної турецької норми не є дійсним. Також науковець зазначає, що у використанні з числівниками післяйменник перекладається як «ось вже». Турецькі лінгвісти вказують, що післяйменник 'beri' позначає початковий пункт не лише часу, а й місця [9, с. 198].

Б. Хюнерлі зафіксував такі конструкції із післяйменником 'beri': *-(y)alı beri/bâri; -(y)alidan beri; -aldan berü/beri/berlü; -diğından berü/beri; -madan beri; -masından beri; -dığı zamandan beri; -dığı çağlardan beri; -dığı demden beri; -dığı andan beri; -gandin berü/beri; -ışından beri* [10].

-makdan beri у певних комунікативних ситуаціях утворює дієприслівники, пов'язані з присудком головного речення функцією вираження постпозиції на темпоральній осі у значенні '*diktan sonra*' [10].

'Beri' – післяйменник турецького походження, який можна побачити у всіх сферах турецької мови від перших письмових текстів до нашого часу. Н. Хаджиєміноглу зазначає, що цей післяйменник змушує задуматися про його походження як від дієприслівника 'ber-ü', так і іменника із суфіксом на пряму у формі 'be-rü'. Згідно з узбецькими граматиками існує теорія про його розвиток у вигляді '*bu yeru>beru>beri*' [18]. Однак під сумнівом сумісність цього твердження з турецькою мовою, тому що цей прийменник присутній у текстах ще з давньотурецького періоду [19].

Дослідження конструкцій із післяйменником в історичному розвитку дає підстави для висновку, що *-alidan berü (>-aldan beri)* зазви-

чай дуже рідко, але використовувалася в поетичних творах як еквівалент афіксу *-alı*, якому в давній анатолійській турецькій надавалася перевага. Форма *-alıdan berü (>-aldan berü)* є специфічною для огузького діалекту і може розглядатися як виняткова особливість періоду та діалекту використання. Існує здогадка, що конструкція *-alıdan berü (>-aldan berü)* утворена шляхом випадання лексеми на вказання часу в конструкції *-alı* афікс дієприкметника + іменник на позначення часу (вчора, сьогодні...) + *-dan berü* післяйменник із висхідним відмінком. Зазначена граматична трансформація конструкції відбулася у XIV столітті [20].

Аналіз досліджень історичного розвитку післяйменника *itibaren* арабського походження дає підстави вважати, що він був поширеним у XIV столітті, хоча афікс висхідного відмінку самостійно вживався у значенні конструкції *'-dan itibaren'* [20].

Післяйменник *'itibaren'* є тотожним післяйменнику *'beri'* і перекладається як «з», «від» [9, с. 198]. Відповідно до досліджень Б. Хюнерлі конструкції із післяйменником *'itibaren'* утворюють дієприслівники, що пов'язуються з предикатом головного речення, виконуючи функцію позначення точки відліку на часовому проміжку: *-dıđı günden itibaren, -duđı andan itibaren* (тотожна *'-dıđından beri, -dıđı andan itibaren'*), *-madan itibaren* [10]: *1973 yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz eğitim söz konusu oldu* [12]. – *Починаючи з 1973 року безперервна освіта стала предметом досліджень протягом восьми років.*

Bursa Valiliđi, bu geceden itibaren kentte etkili olması beklenen toz taşıtını nedeniyle uyarılarda bulundu [21]. – *Губернаторство Бурси попереджає щодо транспортування пилу, яке, за очікуваннями, буде провадитися у місті з цієї ночі.*

Дослідник А. Кононов зазначає, що післяйменник *'üzere'* у поєднанні з інфінітивом, дієсловом *olmak/bulunmak* або дієприслівником на *iken* набуває значення дії, що «щойно» здійснилася або «ось-ось» здійсниться [9, с. 191]: *Trump konuşmasını 'En iyisi gelmek üzere' sözleriyle tamamladı* [22]. – *Трамп завершив свою промову словами «Найкраще скоро прийде».*

Післяйменник у своєму первинному значенні напрямі зустрічається в писемній згадці *Ebu Naayan, Kitabü-l İdrak* (1312), також зустрічаються форми *'üzre/üzere/üzüre'*. Походить від стародавнього турецького слова *'üze'* (післяйменник напрям), після додавання суфіксу *garu* набув сучасного стану. Своєю чергою післяйменник старої турецької мови походить від **hüz* – «підня-

тися на вершину, опинитися на поверхні» у прадавній турецькій мові (*Ana Türkçe*) [14].

Післяйменник *'gibi'* є багатозначним: 1) подібність; 2) часова підрядність «як тільки» в конструкціях *-dıđı/acađı gibi*; 3) порівняльна підрядність [9, с. 193]. У рамках нашої статті нас цікавить другий випадок вживання.

Післяйменник зустрічається у джерелах 1070 року, *Divan-i Lugat-it Türk*. Походить від турецького слова *kip* «візерунок, модель, подібність» із суфіксом *i* [14].

Приклад:

Fenerbahçe'de ayrılık! Geldiđi gibi gidiyor [23]. – *Розлука у Фенербахче! Щойно прийшов, а вже залишає.*

Kırmızı Oda dizisinden ayrıldıđı gibi kendisini deđiştirdi! [24] – *Вона змінилася, як тільки залишила серіал «Червона кімната»!*

Післяйменник *'kadar'* також є багатозначним: 1) подібність; 2) темпоральна семантичність у використанні з числівниками, набуває значення «приблизно»; 3) порівняльна підрядність; 4) межа у часі та просторі при керуванні давальним відмінком [9, с. 195]. Реалізації темпоральної семантики стосуються другий та четвертий випадки вживання.

Б. Хюнерлі зазначає такі конструкції на позначення часових відношень: *-ınca kadar, -ıncaya kadar, -dikceye kadar, -duktan sonraya kadar, -tiđi saate kadar, -dıđı zamana kadar, -ana kadar, -yacađına kadar, -yacađı gün kadar, -yacađı saate kadar, -ıřına kadar* [10].

1973 yılından 1997 yılına kadar ülkemizde zorunlu eğitimin süresinin artırılmasına yönelik uzun vadeli ve sistemli bir çalışma yapılmamıştır [12]. – *З 1973 по 1997 рр. у нашій країні не проводилось довготривалого та систематичного дослідження щодо збільшення тривалості обов'язкової освіти.*

Bu, siz hesabınızda bir işlem yapıncaya kadar hesabınızı kilitlemek için yeterince olađan dışı etkinlik görmüş olduđumuzu gösterir [25]. – *Це свідчить про те, що ми спостерігали досить незвичну активність, щоб заблокувати ваш рахунок до моменту здійснення операції з ним.*

Післяйменник *'ileri'* походить від прислівника *'ilgerü'* – «вперед», від **il 'ön, ileri'*, що не зустрічається в писемних згадках старої турецької мови приєднанням афіксу *+garu* [14].

Післяйменник *'ileri'* А. Кононов зараховує до службових частин мови, що є перехідними від післяйменників [9, с. 201].

Такі конструкції з післяйменником виділяє Б. Хюнерлі та зазначає їхню тотожність конструкції *'-madan önce'* у значенні попередності на тем-

поральній осі: *-madın ilerü, -duk+ie+(n)dan ilerü, -makdan ilerü, -mak+ie+dan ilerü/iräli* [10].

Основне значення післяйменника *'karşı'* виражається у протиставленні, але в деяких випадках керування давальним відмінком післяйменник *'karşı'* має темпоральну семантику, як наприклад: *Ankara'nın Kızılcahamam ilçesinde bir markette sabaha karşı yangın meydana geldi* [26]. – *Вранці сталася пожежа в продуктовому магазині в районі Кизилджахамам в Анкарі.*

Центральною функцією післяйменника *'doğru'* є вираження просторових відношень, але помічена темпоральна семантика у разі керування давальним відмінком: *Güne 8.44 lira seviyesinde başlayan Avro akşama doğru 8.6550 liraya kadar çıktı* [27]. – *Вартуючи зранку 8,44 ліри, Євро до вечора піднявся до рівня 8,6550 лір.*

Висновки. Отже, у статті досліджене функціонально-семантичне поле темпоральності на основі турецької мови. Спираючись на попередні дослідження у сфері функціональної граматики,

ми визначили ФСП як систему різнорівневих мовних одиниць, що виконують спільну функцію на основі категоріального змісту. Темпоральність – це поняття, що є ширшим за розуміння часу в класичній граматиці, й охоплює абсолютність часу із відтинами часових проміжків. Згідно зі структурою турецької мови в ядрі ФСП темпоральності знаходиться дієслово. Відповідно до проведеного дослідження можемо стверджувати, що післяйменники, перебуваючи на периферії ФСП, виконують функцію визначення часових відношень у турецькій мові. У результаті аналізу післяйменників *önce, sonra, beri, evvel, itibaren, üzere, gibi, kadar, ileri, karşı, doğru*, встановлено, що конструкції, до складу яких входять післяйменники, вживаються для реалізації темпоральної локалізованості основної дії, вираженої предикативом. Отже, основною їхньою функцією є формування орієнтаційної точки на часовій площині, яка слугує для позначення початку/завершення/тривалості основної дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Johanson L. *Türkeitürkische Aspektotempora. Tense systems in European Languages* / ed. Rolf Thierhoff, Joachim Ballweg. Tübingen : Niemeyer, 1994. P. 247–266.
- Барчук В. Граматична темпоральність: Інтервал. Час. Таксис : Монографія. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 416 с.
- Бондарко О. Полевые структуры в системе функциональной грамматики. 2005. С. 12–28. URL: https://iling.spb.ru/grammatikon/mater/ps_bondarko.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
- Барчук В. Граматична категорія темпоральності: семантико-структурний аспект. *Мовознавство*. 2011. № 6. С. 64–76.
- Üstünova K. *Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi*. 2011. URL: www.turkoloji.cu.edu.tr/Dilbilim (дата звернення: 28.03.2021).
- Кононов А. Грамматика современного турецкого языка. Москва : АН СССР, 1956. 571 с.
- Майсак Т. Типология грамматикализации конструкций с глаголами движения и глаголами позиции : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Москва, 2002. 287 с. URL: http://lingvarium.org/maisak/publ/Maisak_KD-2002.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
- Meltem C. *Dilbilgiselleşme ve Edat Kavramı*. Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, 2017. P. 37-67. URL: https://www.academia.edu/33832025/Dilbilgiselle%C5%9Fme_ve_Edat_Kavram%C4%B1 (дата звернення: 01.04.2021).
- Кононов А. Грамматика турецкого языка. Москва, 1941. 312 с.
- Hünerli B. *Oğuz grubu türk lehçelerinde zarf-fiiller* : dis. Dr. phil. science, 2012. 987 p.
- Gülsevin G. *Türkiye Türkçesindeki Birleşik Zarf Fiiller Üzerine*. AKÜ : Sosyal Bilimler Dergisi, 2001. № 2. P. 122–143.
- Güncör C., Göloğlu Demir C. 5/1/1961 tarih ve 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifine yönelik basında yer alan görüşlerin incelenmesi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/386054> (дата звернення: 03.04.2021).
- Osmanlılar: вебсайт. URL: <https://islamansiklopedisi.org.tr/osmanlilar>
- EtimolojiTürkçe: вебсайт. URL: <https://www.etimolojiturkce.com> (дата звернення: 03.04.2021).
- Karahan L. "Sonra, Önce" Kelimelerinin Edat Kategorisi içindeki Durumu. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 2007. № 1. P. 39–48. URL: http://dilarastirmalari.com/arsiv/sayi01/Dil_Arastirmalari_sayi01_Karahan_39_48.pdf (дата звернення: 03.04.2021).
- Apple'ın Yıllar Evvel Windows ile Dalga Geçen Reklamı Döndü: web-site. URL: <https://mesutteknoloji.com/applein-yilllar-evvel-windows-ile-dalga-gecen-reklam-dondu-lakin-tersten/> (дата звернення: 03.05.2021).
- Erasmus+ staj gidiş ve dönüş işlemleri: web-site. URL: [https://erasmus.itu.edu.tr/staj/ka-103-\(program-countries\)/giden/erasmus-staj-gidish-ve-donus-i-islemleri](https://erasmus.itu.edu.tr/staj/ka-103-(program-countries)/giden/erasmus-staj-gidish-ve-donus-i-islemleri) (дата звернення: 03.05.2021).

18. Yaman E. *Özbek Türkçesinde Edatlar*. Ankara : Gazi Kitabevi, 2005.
19. Yeloğlu A. Ötken künler romanı örneğinde Özbek Türkçesinde türemiş ve türemiş yapılı edatların oluşumu üzerine. 2017. P. 277–292. URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/312553> (дата звернення: 03.04.2021).
20. Salan E. Eski Anadolu Türkçesinde {-AlldAn > -AldAn } ve {-AlldAn berü > -AldAn berü } Zarf-Fiil Eklerinin Oluşumu. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52843/698066> (дата звернення: 03.04.2021).
21. Bursa Valiliği duyurdu!: вебсайт. URL: <https://www.gundemebakis.com/guncel/bursa-valiligi-duyurdu-bu-geceden-itibaren-etkili-olacak-h83483.html> (дата звернення: 01.05.2021).
22. Trump'tan son yeni yıl mesajı: вебсайт. URL: <https://www.sozcu.com.tr/2021/dunya/trumphant-son-yeni-yil-mesaji-en-iyisi-gelmek-uzere-6192352/> (дата звернення: 02.05.2021).
23. Son dakika: вебсайт. URL: <https://www.milliyet.com.tr/skorer/galeri/son-dakika-fenerbahcede-ayrilik-geldigi-gibi-gidiyor-yeni-takimini-duyurdular-6434906/1> (дата звернення: 02.05.2021).
24. Kırmızı Oda dizisi: вебсайт. URL: <https://haberlerankara.com/foto/6890887/kirmizi-oda-dizisinden-ayrildigi-gibi-kendisini-degistirdi-once-saclar-sonra-kilolar-binlerce-yorum-art-arda-geliyor> (дата звернення: 02.05.2021).
25. Microsoft hesabı yardımı: вебсайт. URL: <https://support.microsoft.com/tr-tr/account-billing/ele-gecirilmis-veya-gizliliği-tehlikeye-girmiş-bir-microsoft-hesabını-kurtarma-24ca907d-bcdf-a44b-4656-47f0cd89c245> (дата звернення: 02.05.2021).
26. Kızılcahamam'da sabaha karşı bir markette yangın çıktı: вебсайт. URL: <https://www.sabah.com.tr/ankara/2021/02/24/kizilcahamamda-sabaha-karsi-bir-markette-yangin-cikti> (дата звернення: 03.05.2021).
27. Ekonomi yönetiminin yanlış politikaları: вебсайт. URL: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi-yonetiminin-yanlis-politikalari-ve-covid-19-salgini-tlyi-eritirken-yurttasi-yoksullastiriyor-1756643> (дата звернення: 03.05.2021).